

TÜRK-ALMAN İŞ ZİRVESİ “CUMHURİYETİN İKİNCİ YÜZYILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ” KONUŞMASI

ORHAN TURAN, TÜSİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI

18 Mayıs 2024, Frankfurt

Değerli Katılımcılar,

TÜSİAD yönetim kurulu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

TÜSİAD, 1987’den bu yana Avrupa İş Dünyası Örgütü Business Europe’un üyesi olan, 1996’dan bu yana Brüksel’de bulunan AB temsilciliği ile Avrupa iş dünyası gündemini yakından takip eden bir iş dünyası örgütü. Türk-Alman ilişkilerine özel önem veren TÜSİAD 2003’te Berlin temsilciliğini açtı ve bu ilişkileri daha da geliştirmek için 2013’te Berlin Bosphorus Girişimi’ni kurdu. Bunun altında çok sayıda işbirliği projesi geliştirdi. BusinessEurope’da muadili olan Alman Sanayiler Federasyonu BDI ile ikili ve uluslararası ekonomik konular hakkında ortak çalışmalar yapan TÜSİAD, BDI ile birlikte Jetco çerçevesinde sanayi işbirliği çalışma grubu eş başkanlığını yürütüyor.

Bu yıl Türkiye ile Almanya arasındaki diplomatik ilişkilerin 100.yıldönümü. Bu çerçevede, Almanya'nın finans merkezi olan Frankfurt'ta gerçekleştirilen bu toplantının, daha yakın ilişkilere vesile olması temennisiyle sözlerime başlamak istiyorum.

Hepimiz uzunca bir süreden beri, dünyamızı esir almış olan muazzam değişim ve dönüşüm sürecini takip ediyor, bu sürece ayak uydurmaya çalışıyoruz.

Küresel jeopolitiğin yeniden tanımlandığı, küreselleşmenin beklentileri yerine getiremediği, liberal demokratik değerlerde gerileme tartışmalarının yoğunlaştığı ve uluslararası kurumların etkinliğinin sorgulanmaya başladığı bir dönemdeyiz. Küresel kriz ve artçı etkileri, pandemi, büyük güçler arası rekabet ve gerilimler, yanı başımızdaki savaşlar, teknolojideki baş döndürücü gelişmeler, iklim krizi ve çevresel tehditler, göç dalgaları tüm dünyada toplumsal yaşamın her alanını yeniden biçimlendiriyor. Değişimler siyasi yapıyı da etkiliyor. Bütün bu altüst oluşlar iş dünyasını da yeniden şekillendiriyor. Neyi nerede nasıl ürettiğimiz kadar, kimin neyi nerede tükettiği de değişiyor. Küresel tedarik ve üretim zincirlerinin nasıl ve ne biçimde değişeceğini dikkatle takip ediyoruz. Jeopolitik düzen kadar küresel ekonomik sistem de bundan 10 yıl öncesine oranla bir hayli farklı ve muhtemelen gelecek on yılda daha da farklılaşacak.

Bütün bu değişimler, bizim kendi ülkelerimizde de hissediliyor. Türkiye geçen sene cumhuriyetin ilk yüz yılını tamamladı ve ikinci yüzyılına başladı. Bir yüz yıl önce cumhuriyet kurulurken de, tüm dünyada aynen bugün yaşadığımız gibi bir türbülans yaşanıyordu. İmparatorluklar çağı kapanıyor, jeopolitik sistemde kartlar yeniden karılıyordu. On dokuzuncu yüzyılın ekonomik mimarisi tıkanmış, yeni teknolojiler yeni bir çağ başlatmıştı. Küresel dengeler sarsılmış, yeni yaklaşımlarla beraber yeni lider ülkeler dönemi başlamıştı. Cumhuriyet böyle bir ortamda kurulmuş, ideolojik, siyasi, askeri ve ekonomik güç savaşlarının orta yerinde kendi yönünü Atatürk’ün işaret ettiği muasır medeniyetler doğrultusunda belirlemişti.

Aradan bir yüzyıl geçtikten sonra, bugün yine küresel sistem çatışmalarla ve belirsizliklerle dolu ve bulunduğumuz coğrafyada savaş ve yıkım hüküm sürmeye devam ediyor. Buna karşılık Türkiye bir kez daha üretim yapısının gelişmişliğiyle ve halkının demokrasiye inancıyla güçlü bir aktör. Üstelik, ikinci yüzyılına karşı karşıya olduğu zorlukları aşarak, girme yolunda olan ve bu nedenle önemli potansiyelleri barındıran bir ülke olarak ortaya çıkıyor. Makroekonomik istikrarını sağlayan, hukuk devletini tüm kurumları ve kuralları ile güçlendiren, yeniden şekillenmekte olan uluslararası sistemdeki yerini ve

konumunu rasyonel biçimde değerlendiren bir Türkiye için, geleceğin çok önemli fırsatlar barındırdığına inanıyoruz.

Küresel sistemdeki değişimler ve gerilimler dikkate alındığında, cumhuriyetimizin ilk yüzyılının muhasebesini yaparak, potansiyellerimizi açığa çıkartmak gerekiyor.

2021 TÜSİAD'ın ellinci yılı idi. Bu vesilele hazırlamış olduğumuz raporumuzda hayalimizdeki Türkiye'yi

- ekonomik olarak gelişmiş,
- uluslararası alanda saygın, AB entegrasyonunu sağlamış,
- toplumsal olarak eşitlikçi ve adil,
- yeşil dönüşümü başarmış çevreci

bir Türkiye olarak tanımladık.

Türkiye'nin kalkınmasının "insan, bilim ve kurumlar" olarak özetlediğimiz, üç sütun üzerinde inşa edilmesi gerektiğini söylüyoruz. Yani, küresel sistemde hüküm süren karmaşada hayalimizdeki Türkiye'yi inşa etmenin yolunun

- beşeri sermayemiz ve geleceğimiz olan insanımızın yetkinliklerini geliştirmekten
- siyasal ekonomik ve toplumsal ilerlemeyi mümkün kılacak kurumları ve kuralları içeren bir yönetim modelini hayata geçirmekten ve
- bilim, teknoloji ve inovasyona yatırım yapmaktan geçtiğine inanıyoruz.

2023'te, Cumhuriyetimizin 100. yılına özel yaptığımız bir projeye, bu çalışmamızı bir adım ileri taşıdık.

- Cumhuriyet ve Demokrasi,
- Çevre ve Kalkınma
- Refah ve Bölüşüm
- Küresel Dönüşüm ve Ulusal Strateji

Başlıklarında, ülkemizin içine sıkıştığı düşünülen temel ikilemleri katılımcı bir yöntemle ele aldık, 5 farklı ilde 9 çalıştay düzenledik.

Bu çalışmaların detayları web sayfamızda erişime açık olan raporlarımızda mevcut. Ben bugünkü konuşmamda, bu genel çerçevenin içinde iki unsura değinmek istiyorum. Dünyanın geleceğini şekillendiren yeşil ve dijital dönüşüm. Bu ikiz dönüşüm, Türkiye ve Almanya arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler açısından da önemli başlıklar. Konuşmamın devamında Türkiye-Almanya ekonomik ilişkilerini ele almak ve konuşmamı bu ilişkilerin yoğunlaşması açısından önemli gördüğüm, Türkiye'deki son ekonomik gelişmeler hakkındaki görüşlerimizle bitirmek istiyorum.

Değerli katılımcılar,

Dijital ve yeşil dönüşüm, ekonomilerin en önemli gündem maddeleri arasına giren sürdürülebilirlik ve kaynak verimliliği hedeflerine ulaşmaya hizmet ederken, küresel rekabet dinamiklerinin belirleyici unsurları oluyor, bir zorunluluk haline geliyor..

İkiz dönüşüm olarak tariflenen süreçte dijitalleşme ile sürdürülebilir kalkınma ve yeşil büyüme birbirlerinin tamamlayıcısı olarak hareket ediyor. İklim krizi tehdidi ile karşı karşıya olduğumuz bu çağda, dijital teknolojiler yeşil bir geleceği mümkün kılacak en önemli araçlar olarak ön plana çıkıyor.

Ülkelerin ve şirketlerin rekabet gücünü bu dönüşümlere adaptasyon yeteneği belirliyor. Günümüzde rekabetçiliği yüksek bir üretim ekosistemini, ikiz dönüşüm vizyonundan ve bu dönüşümün ivmesinden ayrı düşünemeyiz. Diploması ve ticaretin kuralları da bu kavramlar üzerinden yeniden yazılıyor.

Uluslararası sistemde güç dengesini belirleyecek olan da, ülkelerin bu alanda gösterecekleri performans olacak.

Bu nedenle hayalimizdeki Türkiye'ye ulaşmakta, döngüsellik prensibinin içselleştirildiği, yeşil ve dijital dönüşümün başarıyla entegre edildiği bir değer zincirinin inşa edilmesi kritik önem taşıyor.

Değerli katılımcılar,

Küresel ekonomi hızla ikiz dönüşüme adapte oluyor.

Dijitalleşme sürecinde önümüzdeki beş yılda, 83 milyon istihdamın ortadan kalkacağı buna karşılık 69 milyon yeni istihdam yaratılacağı tahmin ediliyor. Dijital dönüşümün dünya ekonomisine 2025 yılına kadar 100 trilyon dolar katma değer getirmesi bekleniyor. Türkiye'de dijital dönüşümün sağladığı verimlilik artışının yaratabileceği potansiyel ekonomik katkının 2030 yılında, 269 milyar dolar mertebelerinde olabileceği hesaplanıyor.

Doğal kaynakların korunması ve çevresel risklerin azaltılması hedefleri dünya gündeminde öncelik kazandıkça, yeşil yatırımlarda da büyük bir artış meydana geliyor. Yeşil dönüşüm üzerine farklı hesaplamalar 2050 yılına kadarki dönemde 300 trilyon dolara varabilecek bir maliyeti öngörmektedir.

Dijital ve yeşil dönüşümün, giderek ivmelenmesi bu doğrultuda atılan adımların sıklaştırılmasına yol açıyor. Birçok ülkenin yeşil dönüşüm rüzgarını arkasına aldığı ve hızla ilerlediği bu yarışta Türkiye'nin de geride kalmaması gerekiyor.

Hiç şüphesiz Türkiye açısından en önemlisi en yakın ekonomik ortağımız olan Avrupa Birliği (AB)'nin bu konuda attığı adımlar.

Avrupa Birliği rekabetçiliğini güçlendirmek, bağımlılıklarını azaltmak, tedarik zincirlerini daha dayanıklı hale getirmek amacıyla, ticaret politikalarını yeşil ve dijital dönüşüm çerçevesinde gözden geçiriyor.

Avrupa Birliği yeni büyüme stratejisini, Yeşil Mutabakat olarak tanımladı ve tüm politikalarını çevresel sürdürülebilirlik ekseninde kurgulamaya başladı.

Teknolojik inovasyon, değer zincirlerinin güvenliği ve yenilenebilir enerjiye dayanan bir üretim ekosistemi bu yaklaşımın temelinde yer alıyor. Yeşil Mutabakat Sanayi Planı ve Net Sıfır Sanayi Yasası etrafında yeşil yatırımlar hızla büyüyor. Bunun yanında Avrupa'da yeşil hidrojenin ABD ve Çin'in toplamından daha fazla yatırım çektiğini görüyoruz.

Avrupa Yeşil Mutabakatının etkisi AB coğrafyasının dışına uzanıyor. Avrupa Birliği düzenlemeleri, şirketlerin üzerine maddi veya hukuki yükümlülükler doğurarak, AB'nin ekonomik ilişki içinde olduğu ülkelerde de dönüşümü gerekli kılıyor. Bu ülkemiz açısından da çok geçerli.

AB-Türkiye Gümrük Birliği'nin yeşil ve dijital politikaları içerecek şekilde güncellenmesinin, bu süreçte taşıdığı önemi de not etmek gerekiyor. Böylesi bir gelişme Türkiye'nin küresel rekabette ayrışması ve uluslararası finansman olanaklarına erişimi için de, önemli olumlu etki yaratacaktır. Gümrük Birliği'nin yeşil ve dijital politikaları içerecek şekilde güncellenmesi öncelik olmak üzere, AB-Türkiye uyum sürecinin derinleştirilmesi konusunda tüm Avrupa iş dünyasının tam desteği mevcut.

BusinessEurope, AB Konseyi'nin Aralık 2023 ve Mart 2024 Liderler Zirvesi'ne yönelik yayınladığı mesajlarında, AB-Türkiye Gümrük Birliği güncellenmesi çağrısını tüm AB kurumları liderleri ve üye ülke liderlerine bir kez daha ilettili.

BusinessEurope, Türkiye'nin AB uyum sürecinin ve entegrasyon ortaklığının ilerlemesinin "kazan-kazan-kazan" denklemini hayata geçirmek için, çok önemli bir potansiyele sahip olduğuna vurgu yapıyor.

Jeopolitik gerilimleri yaşadığımız bu zorlu dönemde, bu tür fırsatların çok az olduğuna dikkat çekmeye devam ediyor.

Değerli Konuklar,

Yeni yüzyılda kalkınma yaklaşımımızın kilit bileşenlerinden birini, ikiz dönüşümü sağlamak olarak tanımladığımız için ikiz dönüşüm ve ona bağlı olarak değişen kural ve standartları iş dünyamız açısından bir risk ve maliyet kalemi olarak değil, bir fırsat alanı olarak görüyoruz. Eğer doğru adımlar atılırsa; Avrupa'ya yakın konumunun sağladığı lojistik avantaj, uygun ve nitelikli işgücü, Ar-Ge yetkinlikleri, AB mevzuatı ile yüksek orandaki uyum gibi güçlü yanları olan ülkemizin, yeşil kalkınma rotasında AB ile yürüttüğü diyalogun dijital ekonomi, sanayide net sıfır dönüşüm, yenilenebilir enerji ve tedarik zincirlerinin güvenliği çerçevesinde muazzam bir gelişim potansiyeline sahip olduğuna inanıyoruz. Bu nedenle, sanayimizin gelişimindeki önemli katkıdan hareketle, AB ile Gümrük Birliği'nin, yeşil ve dijital dönüşüm politikalarını içerecek şekilde güncellenmesine büyük önem veriyoruz.

Bu bağlamda yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği potansiyelimizin de dikkate alınması gerektiğini düşünüyoruz.

Uluslararası Enerji Ajansı öngörüsüne göre, temiz enerji teknolojilerinin pazar değeri 2030 yılına kadar, yılda 650 milyar dolara ulaşabilir. 2019 ile 2023 yılları arasında temiz enerjilere yapılan yatırım %50 artış gösterdi. Hızla büyüyen temiz enerji alanında, 2030 yılına kadar dünya çapında 14 milyon yeni istihdam oluşma potansiyeli var. Ülkemizde de yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği yatırımlarıyla 2030 yılına kadar 300.000'i aşkın yeni iş yaratılabileceği öngörülüyor.

Teknolojiyi çevre yararına kullanmanın en belirgin örnekleri, enerji verimliliği alanında görülebiliyor. Enerji verimli uygulamaların, kaynak tüketiminde büyük ölçüde azaltım sağlayabildiğini görüyoruz.

Enerji ihtiyacının %75'ini ithalat ile karşılayan Türkiye için, enerjide dışa bağımlılığı azaltmakta, başta sanayi olmak üzere, birçok sektörde enerji verimliliği uygulamalarını hızlandırmak önemli bir fark yaratacaktır. Sanayide enerji verimlilik potansiyelimizin %30'un üzerinde olduğu hesaplanıyor. Bu potansiyelin hayata geçirilmesinde önemli bir kaldıraç olması hedefiyle Türkiye'nin Sanayide Enerji Verimliliği Görünümü projesini hayata geçirdik. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımız ve diğer proje paydaşlarımızla yarattığımız bu sinerji ile, sanayide enerji verimliliği potansiyeline yönelik somut adımlar atılmasına katkıda bulunmayı amaçlıyoruz.

Değerli katılımcılar,

İkiz dönüşüm, Türkiye-Almanya arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler açısından da önemi fırsatlar barındırıyor. Avrupa Yeşil Mutabakatı ve temiz teknolojiler iki ülke ekonomileri arasında işbirliğinin artması açısından öne çıkmaya başladı. Son dönemde Türkiye'den Almanya'ya gelen girişimciler ve teknoloji oluşumlarının iki ülke startup ekosistemlerini birbirine bağlayıcı faaliyetleri, iki ülke ilişkilerinde de katma değer oluşturuyor.

Ancak iki ülke arasındaki işbirliği potansiyelinin çok daha yüksek olduğunu düşünüyoruz. 2023'te Türkiye ile Almanya arasındaki ticaret hacmi 55 milyar Euroya ulaşırken, Türkiye'nin Almanya'ya ihracatını artırmakta potansiyelini yeterince kullanamadığını görüyoruz. Almanya'da enerji krizi ile başlayan ve hafiflese de devam eden sanayi üretimindeki azalma ile Alman sanayi yatırımlarının bir bölümünün başka ülkelerde relokasyon sürecinde, Türkiye tüm potansiyeline rağmen, şimdye kadar öne çıkamadı. Türkiye, 2023'te Almanya'dan sadece 1 milyar Euro yatırım çekebildi.

Bu çerçevede biraz sonra değineceğim, Türkiye'nin makroekonomik istikrarı sağlamasının ve yapısal reform hamlesinin, sanayi yatırımı için lokasyon arayan Alman şirketleri için, Türkiye'nin bir "Friendshoring" noktası olmasında etkili olacağını düşünüyoruz.

Bir diğer önemli işbirliği alanı da yenilenebilir enerji. Türkiye ve Almanya iş dünyaları birbirlerini tamamlayıcı yapıları nedeniyle Afrika, Orta Asya ve Ortadoğu gibi coğrafyalarda işbirlikleri ile katma değer oluşturabilme potansiyeline sahipler. Buna rağmen, bu alanda da birkaç önemli proje dışında pek ilerleme sağlanamadı.

Bu bağlamda, iki ülke devletleri arasındaki, ekonomik ve ticari ilişkileri yöneten ve özel sektörün de katkı sunduğu, JETCO çalışmalarının, yatırım boyutunun da bulunmasının faydalı olabileceğine inanıyoruz.

Alman KOBİ'lerinin, Türk muadilleri ile işbirliklerinin geliştirilmesi için, özel modellerin üzerinde çalışılmasının yararlı olacağını düşünüyoruz.

Türkiye ile Almanya arasındaki ekonomik ilişkilerin önemli başlıkları arasında yer alan turizm alanında ise, yeniden bir canlanma görüyoruz. Türkiye'nin 2024'te Alman turistler için Avrupa'da en büyük ikinci turizm destinasyonu olması bekleniyor.

İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin gelişmesini kısıtlayan faktörlere baktığımızda, AB ile vize serbestisinin hayata geçirilmesi ve Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin güncellenmesi konularında, bir gelişme sağlanamaması öne çıkıyor

TÜSİAD Yönetim Kurulu olarak geçtiğimiz Kasım ayında, Brüksel ve Berlin'de başta Avrupa Parlamentosu, AB Komisyonu ve Almanya'daki muadil örgütümüz BDI olmak üzere, üst düzey temaslar gerçekleştirdik. Bu temaslarda, AB-Türkiye Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve Türkiye'nin AB entegrasyon sürecinin korunması gereğinin altını çizdik.

Ardından geçtiğimiz Kasım ayında AB Komisyonu ve Yüksek Temsilci tarafından hazırlanan AB-Türkiye ilişkileri üzerine ortak tebliğ yayınlandı. Bu bildiri, mevcut şartlarda ilişkilerde güveni yeniden tesis etmek ve yapıcı bir zeminde ilerletmek üzere gerçekçi ve uygulanabilir somut bir çerçevenin ilk adımını oluşturuyor. AB-Türkiye ilişkilerinde yol haritası olarak adlandırdığımız bu çerçevenin, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini de destekleyecek kilit alanlarda yeni bir dönemi başlatabilecek unsurlara odaklandığını değerlendiriyoruz. Ne var ki, Nisan ayında gerçekleştirilen son AB Konseyi'nde alınan karar, arzu ettiğimiz kapsam ve netlikte değil. AB-Türkiye ilişkilerinde yeni dönemin yol haritasının somut hedefler ve takvim çerçevesinde belirlenmesi için zaman kaybetmememiz gerektiğine inanıyoruz.

Değerli katılımcılar,

Konuşmamın bu son bölümünü, Türkiye'deki güncel ekonomik gelişmelere ayırmak istiyorum. Türkiye ekonomisinde son dönem gözlemlediğimiz olumlu gidişatın Türkiye-Almanya ekonomik ve ticari ilişkilerine de olumlu yansıtacağını öngörüyoruz.

Türkiye son yıllarda makroekonomik istikrar ve öngörülebilirlik konularında fazlasıyla zorlu bir dönem geçirdi.

Geçmiş dönemde tercih edilen politikalar, enflasyon dinamiklerinin belirgin şekilde bozulduğu, yatırım yapmanın hayli zorlaştığı ve ancak aşırı tüketerek büyüyebilen bir ekonomik yapı ortaya çıkarmıştı. Yine bu süreç ihracatta ve yatırımlarda da önemli ivme kaybına sebep olmuştu.

Genel seçimler sonrası göreve gelen yeni ekonomi yönetimi ile, ekonomi politikalarında gözle görülür bir değişim ortaya çıktı. Enflasyonla mücadele konusunda geleneksel ve dünya çapında kabul görmüş ekonomi politikalarına geri dönülmesi, ekonomik beklentileri değiştirerek olumlu bir hava oluşturdu.

Para politikasının doğru bir zemine oturması, Merkez Bankasının sıkılaştırma uygulamasını faiz politikası ve diğer araçlarla hayata geçirmesi, seçim belirsizliğinin geride kalması, beklenti yönetiminin güçlenmesi, not artışlarının devam etme olasılığı ve gri listeden çıkma beklentisi, TL'nin istikrara kavuşmasını destekliyor.

Merkez Bankamızın da işaret ettiği üzere, yılın ikinci yarısından itibaren enflasyonun düşüşe geçmesini bekliyoruz. Halihazırda ise ülkemize olan sermaye akışının yeniden güçlendiğini ve Merkez Bankası net döviz pozisyonunun düzelmeye başladığını görüyoruz.

Öte yandan, makroekonomik istikrarın ve öngörülebilirliğin sağlanması ve enflasyonun kalıcı olarak düşürülmesi için, para politikasının yapısal reformlarla ve hukuk devletinin güçlendirilmesi ile de desteklenmesi gerekiyor. Çünkü, üretim yapısı değişmeden, verimlilik artışı sağlanmadan, katma değer içeriği yükselmeden, yüksek teknoloji alanlara yönelip rekabetçiliği artırmadan, yeşil ve dijital dönüşüme adapte olmadan, yatırım ortamını iyileştirmeden, fırsat eşitliği ve adil rekabet koşullarını sağlamadan para politikasıyla elde edilebilecek sonuçlar eksik ve geçici oluyor.

Geçtiğimiz günlerde açıklanan "Kamuda tasarruf ve verimlilik paketi"nin önümüzdeki dönemde kamu ihale reformu, KİT'lerde yönetim reformu, vergide adalet ve etkinlik, kayıt dışılıkla mücadele gibi alanlardaki çalışmalarla, destekleneceğinin belirtilmesini bu çerçevede önemli buluyoruz. Bu adımların hukuk devletinin tüm kurum ve kurallarıyla etkin işleminin sağlanması ile desteklenmesini bekliyoruz.

Değerli katılımcılar,

Tüm dünya olarak geçtiğimiz bu zor süreçte, Türkiye'nin yaşadığı sorunların küresel gelişmelerden bağımsız olmadığını farkındayız. Kendi bünyemizden kaynaklanan sorunları çözerken, küresel gerilimlerin azalmasının, çatışma ortamının yerini barış ortamına ve ortaklaşmaya bırakmasının çocuklarımız ve torunlarımız için daha iyi bir geleceği kurma açısından önemli olduğuna inanıyoruz. İnsanlık ailesi olarak, ortak sorunlarımıza ortak çözümler üretme arayışında birleşmek gerektiğini düşünüyoruz.

Bu çerçevede AB-Türkiye ilişkilerinin, alışveriş ilişkisi modelinden çıkmasını ve ortak çıkar alanlarımızda, kural temelli, somut hedefler içeren, entegrasyon perspektifiyle ilerleyen bir sürece doğru evrilmesini temenni ediyoruz.

Bu sürecin tüm tarafların ortak çıkarına olduğuna inanıyoruz.

Bu düşünce ve dilekle konuşmama son verirken hepinizi saygıyla selamlıyorum.